

Strategia pentru învățământul preuniversitar local – Cluj-Napoca 2014-2020

Autor:

Prof. dr. Miclea Mircea*

* La elaborarea acestui document am beneficiat de sfaturile extrem de competente ale profesorilor: Constantin Corega (director, Liceul „Emil Racoviță”) și Valentin Cuibus (inspector școlar general). Țin să le mulțumesc și pe această cale.

A. Date statistice relevante

1. Rețeaua școlară și efectivele de elevi

La o populație de 307.000 locuitori, la nivelul municipiului, în 2012 exista un număr total de **122 unități de învățământ** preuniversitar, din care **41 de grădinițe, 20 de școli de învățământ primar și gimnazial, 46 de licee și 5 școli postliceale**. Față de 2005, evoluția acestora a fost variabilă, cu excepția cazului școlilor profesionale (vocaționale) care au dispărut (prin schimbarea denumirii) în anii 2009 și 2010.

Evoluția efectivelor de copii din sistemul de învățământ, la nivel de municipiu în perioada 2005 – 2011 a fost una variabilă. Pe de-o parte, numărul copiilor din grădinițe a crescut constant, **pentru întreaga perioadă numărul acestora avansând cu aproximativ 30%**, în timp ce numărul elevilor din învățământul primar și gimnazial a scăzut cu 11,4%. Cea mai drastică scădere a fost la nivelul elevilor din școlile de arte și meserii (95%) datorită desființării acestora, în timp ce **cea mai amplă creștere a fost la nivelul școlilor de maiștri, de 343% și a școlilor postliceale, de 90%**.

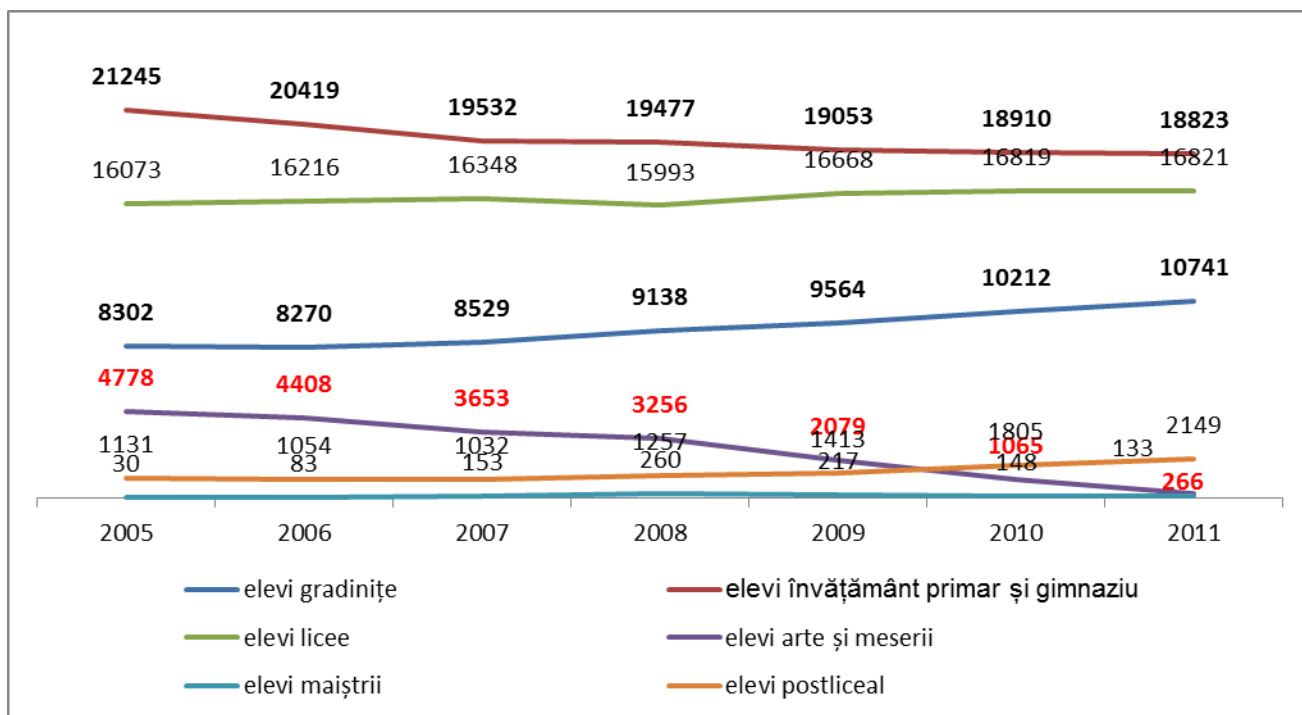

Fig. 1. Evoluția numărului de elevi, în funcție de ciclul educațional

Aproximativ constant a fost numărul elevilor de liceu, creșterea acestuia fiind de sub 5% în 2011 față de 2005.

2. Cadrele didactice

Evoluția cadrelor didactice o urmează, cu excepția nivelului liceal, pe cea a numărului elevilor. Astfel, numărul cadrelor didactice din învățământul preșcolar a crescut cu 24% în 2011 față de 2005, în timp ce numărul cadrelor didactice din învățământul primar și gimnazial a scăzut cu 11%, iar în învățământul liceal cu 12%. Raportul număr de elevi/număr de cadre didactice, cu excepția învățământului postliceal, este unul de învidiat (vezi tabelul 1), dar datele statistice trebuie interpretate cu circumspecție: școlile bune au clase supraaglomerate, iar școlile slabe au clase subdimensionate.

Tabel 1. Raportul statistic elevi/cadru didactic

Raport elevi/profesor	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Grădinițe	13,2	13,1	13,6	14,1	13,6	13,8	13,8
Primar și general	11,4	11,0	11,0	10,8	10,6	11,5	11,4
Liceal	10,7	11,2	10,5	10,4	11,5	12,2	12,8
Postliceal	102,8	43,9	516,0	251,4	176,6	106,2	107,5

Productivitatea cadrelor didactice, în termeni de elevi instruiți/profesor, este un indicator important pentru a înțelege măsura în care există riscul ca, din cauza suprasolicității, calitatea actului educațional să fie una în scădere. Din acest punct de vedere, singura zonă cu probleme semnificative pare a fi nivelul postliceal care, datorită creșterii accentuate a numărului de beneficiari, se confruntă cu o presiune semnificativă.

Tabel 2. Număr locuri în funcție de tipul de clase la nivel liceal pentru anul școlar 2012-2013

Domeniu	Profil	Nr. locuri
Profil teoretic	Matematică informatică	532
	Filologie	320 ¹
	Științe ale naturii	224
	Științe sociale	252
Profil vocațional	Teologic	224
	Pedagogic	56
	Sportiv	168
	Arte	224
Profil tehnologic	Economic	168
	Tehnic (mecanică, electric, chimic)	768 ²
	Servicii	168
	Resurse naturale	196
Altele		280
Total		3580

Notă. ¹12 locuri sunt la liceul special pentru deficiențe de vedere. ²12 locuri sunt la liceul pentru deficiențe de auz.

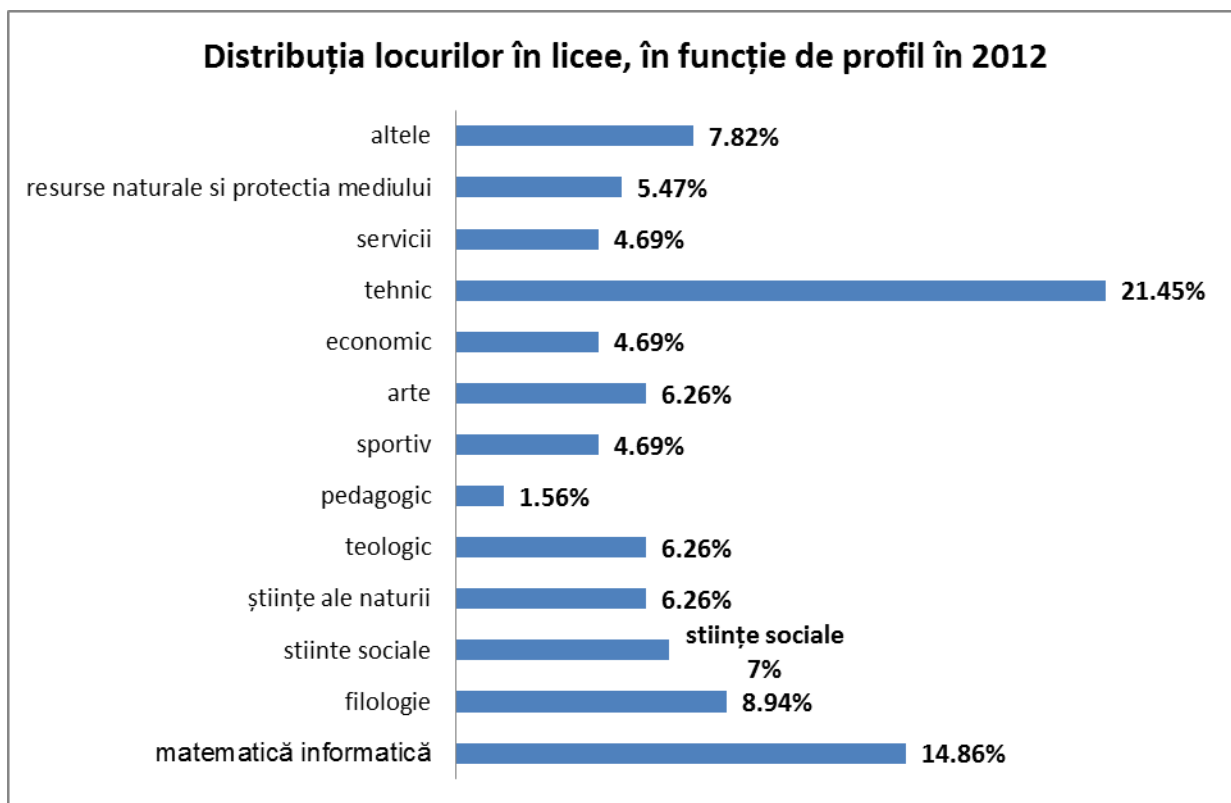

Fig. 2. Ponderea locurilor din licee, în anul școlar 2012 – 2013, în funcție de profil

Numărul elevilor pe tipuri de clase este important, pentru a estima probabilitatea de inserție profesională și compatibilitatea cu cerințele pieței locale de forță de muncă.

3. Performanțe

- Performanțele elevilor clujeni, în ultimii ani, la examenul de capacitate și la examenul de bacalaureat, comparativ cu reperatele naționale, sunt prezente în tabelul de mai jos.

Evaluări naționale	2011		2012		2013	
	CJ	RO	CJ	RO	CJ	RO
Examen de capacitate (% promovabilitate)	87,34	87,20	88,42	66,21	95,57	77,16
Examen de bacalaureat (% promovabilitate)	54,91	44,47	56,82	44,26	72,21	55,65

La sesiunea de bacalaureat din 2012, 8 licee au avut o rată de promovabilitate de peste 90%, dintre acestea doar unul, Liceul „Gheorghe Șincai” având o rată de promovabilitate de 100%, fiind totodată liceul cu cei mai mulți elevi cu media generală 10 (3 elevi); de asemenea 57% dintre elevii Liceului „Gheorghe Șincai” și 53% dintre elevii Liceului „Emil Racoviță” au luat note între 9 și 10 la examenul de bacalaureat, fiind singurele licee din municipiu cu această performanță.

La polul opus, 20 de licee au avut o promovabilitate de sub 50%, la coada clasamentului aflându-se Grupul Școlar Industrial Tehnofrig, Grupul Școlar „Aurel Vlaicu” și Grupul Școlar Didactica Nova, toate cu o rată de promovabilitate de sub 14%.

Per ansamblul municipiului, rata de promovabilitate a fost de 56,82%, peste media națională de 44,26%.

Rezultatele sunt similare cu cele obținute în 2011, când tot 8 licee au avut o rată de promovabilitate de peste 90%, la acea dată 2 licee, Emil Racoviță și Avram Iancu fiind singurele cu o rată de promovabilitate de 100%.

- Performanțele de excelență (premiu, la nivel național și internațional)

An școlar:	Premii internaționale	Premii M.E.N.naționale					Total
		Calificare în lot național	Premiul I	Premiul II	Premiul III	Mențiuni	
2010-2011	9	4	35	31	35	83	197
2011-2012	4	13	34	24	25	44	144
2012-2013	7	5	33	35	26	55	161

An școlar:	Premii internaționale	Premii naționale	Total
2011-2012	74	83	157
2012-2013	-	22	22

- În anul 2010, Cluj-Napoca a câștigat competiția Piccolingo, organizată de Comisia Europeană, pentru a promova multilingvismul și învățarea timpurie a limbilor străine. De asemenea, 18 unități de învățământ din Cluj-Napoca dețin certificatele de Școală Europeană.

Percepția beneficiarilor față de calitatea serviciilor educaționale în învățământul preuniversitar, pe o scală de la 1 la 10, este de 6,62, ceea ce arată că performanța percepută este modestă, apropiată de performanța percepută față de sistemul național de învățământ (6,23). Cetățenii orașului au un nivel ridicat de educație (aproximativ 25% au studii superioare), ceea ce face ca

așteptările lor față de sistemul de învățământ să fie mai exigente. Raportat la aceste exigențe, performanța sistemului este modestă, chiar dacă el ocupă un loc fruntaș la nivel național.

4. Țintele sistemului național educațional

Sistemul educațional, în România, este încă unul puternic centralizat. Ce se întâmplă cu sistemul educațional local depinde, în proporție de peste 90% de decizia centrală, de la Ministerul Educației. Țintele stabilite pentru sistemul educațional național pentru intervalul 2014-2020 vizează două aspecte, derivate din Agenda Lisabona 2020: a) reducerea abandonului școlar sub 11% (în 2011, rata de abandon școlar era de 16,7%); b) creșterea ponderii populației cu vârste între 30-34 de ani cu studii superioare la 26% (în 2011, ponderea acestei populații era de 20%). Sunt câteva probleme cu aceste ținte:

- 1) sunt nerelevante pentru sistemul de învățământ local, pentru că ele deja au fost atinse;
- 2) sunt mimetice, nu sunt endogene, adică au rezultat din aplicarea unor ținte stabilite la nivelul UE pe cazul particular al României, nu sunt ținte asumate intern de sistemul educațional;
- 3) ele sunt doar enunțate, dar nu sunt susținute printr-un plan de implementare și prin alocare financiară corespunzătoare.

Primăria și Consiliul local nu sunt, din păcate, în poziția de a stabili obiectivele de dezvoltare a sistemului educațional local, dar pot să încurajeze, prin măsuri ferme, atingerea unor ținte dezirabile. Obiectivul major pe care trebuie să-l avem în vedere este de a face din învățământul local **cel mai bun sistem de învățământ preuniversitar din România**. Acest obiectiv este fezabil, deoarece, în prezent, învățământul clujean se poziționează deja între locurile 2-4 ale clasamentului. Statutul de cel mai bun sistem educațional se exprimă pe patru dimensiuni fundamentale:

- a) **calitatea educației** (de la calitatea infrastructurii, la calitatea profesorilor, a directorilor de școli și a rezultatelor elevilor);
- b) **eficiența** (modul de utilizare a resurselor umane și materiale în atingerea rezultatelor);
- c) **relevanța** (corespondența cu cerințele pieței muncii și cu contextul social în care trăim);
- d) **echitatea** (asigurarea egalității de șanse în accesul și în utilizarea resurselor educaționale).

Măsurile pe care le propunem vizează intervențiile critice pe care autoritățile locale le pot avea în atingerea acestor obiective specifice.

B. Analiza SWOT¹ a sistemului local de învățământ

Puncte tari:

- oferte multiple de învățare, printr-o rețea școlară extinsă și diversificată;
- raportul număr elevi/ număr cadre didactice foarte bun;
- existența unui învățământ universitar puternic dezvoltat, capabil să stimuleze dezvoltarea învățământului preuniversitar;
- existența unei „culturi a învățării” și a unor expectanțe ridicate privind învățarea, în Cluj-Napoca.

Puncte slabe:

- fărâmițarea rețelei școlare, care duce la subutilizarea resurselor materiale și umane existente în învățământul preuniversitar;
- o insuficientă concordanță între cererea de pe piața muncii și oferta educațională (de exemplu, comerțul are o pondere de 27% în economia județului, în schimb locurile pentru profilul economic reprezintă doar 4,69% din totalul de locuri oferite elevilor);
- motivarea redusă a cadrelor didactice pentru actul didactic;
- motivarea insuficientă a elevilor pentru performanța școlară.

Oportunități:

- oportunități noi oferite de Legea 1/ 2011: crearea de consorții școlare, motivarea cadrelor didactice prin competiții de genul „Profesorul anului”, creșterea calității școlilor, instituirea consiliilor de administrație;
- interesul tot mai crescut al actorilor economici pentru optimizarea sistemului educațional;
- fondurile europene care pot fi atrase pentru dezvoltarea serviciilor educaționale, în baza obiectivelor „Lisabona 2020”;
- interesul crescut și expectanțele ridicate ale părinților privind calitatea actului educațional.

Amenințări:

- evoluția demografică negativă;
- rezistența la schimbare din interiorul sistemului educațional;
- lipsa de consecvență și de coerență în implementarea măsurilor pentru creșterea calității sistemului educațional.

---

¹ Acronimul SWOT în limba engleză înseamnă: S = Strengths (Puncte tari), W = Weaknesses (Puncte slabe), O = Opportunities (oportunități), T = Threats (Amenințări).

C. Propuneri pentru dezvoltarea învățământului preuniversitar

Prezentele propuneri pentru strategia de dezvoltare a învățământului preuniversitar în perioada 2014-2020 în municipiul Cluj-Napoca se bazează pe coroborarea a trei surse de informație:

- 1) Consultările organizate de către Inspectoratul Școlar Județean cu:
  - a) reprezentanți ai asociațiilor de părinți legal constituite (31 de reprezentanți),
  - b) reprezentanți ai mediului de afaceri (20 de participanți),
  - c) directorii liceelor teoretice din Cluj-Napoca (au fost prezenți toți directorii),
  - d) Consiliul Județean al Elevilor (10 membri).
- 2) Oportunitățile și constrângerile existente în legislația actuală (legea 1/2011 și legislația subsecventă);
- 3) Analize internaționale relevante (de exemplu, *How the world's most improved school systems keep getting better* – McKinsey Report, 2012; *National School Improvement Tool* – Australia Government, 2013).

Reflecția și analiza critică asupra acestor categorii de informații ne-au legitimat următoarele propuneri, care sunt de competența Primăriei și a Consiliului Local Cluj-Napoca:

1. Stimularea constituirii consorțiilor școlare

Caracterul fragmentar și numărul mare de unități școlare mici existente în Cluj-Napoca a devenit o frână în mobilitatea personalului didactic, în diversificarea oportunităților de învățare oferite elevilor și în utilizarea eficientă a infrastructurii și a resurselor educaționale. Ca atare, există, în acest moment, unități cu spații școlare excedentare și unități suprapopulate; școli în care clasele sunt subdimensionate (cu consecințe negative pe bugetare) și școli cu clase supradimensionate. Există câteva școli către care tinde să afleaze toată populația școlară și școli cu personal didactic slab pregătit și spații excedentare insuficient utilizate.

Organizarea pe consorții va permite:

- a) o mai bună utilizare a infrastructurii școlare. De exemplu, în cadrul consorțiului, o școală suprapopulată poate delocaliza clasele de învățământ primar într-o școală cu spații excedentare, neutilizate. Bazele sportive pot fi utilizate, mai eficient, în comun; la fel și resursele informatice, achiziția de cărți etc. Sunt studii care demonstrează o reducere cu 20% a costurilor prin constituirea de consorții.
- b) Diversificarea ofertei de învățare. Elevii vor putea beneficia nu numai de cursurile opționale oferite de școala proprie, ci și de opțiunile educaționale oferite de către toate școlile din consorțiu.
- c) Optimizarea mobilității cadrelor didactice. Cadrele didactice vor putea să-și constituie norma didactică operând în mai multe unități școlare din cadrul consorțiului. Normele didactice vor deveni mai omogene, birocrăția legată de „completarea de normă” se va reduce substanțial, pentru că norma unui cadru didactic va fi socotită la nivel de consorțiu, nu la nivel de unitate școlară.

Consiliul local și Primăria pot stimula formarea consorțiilor școlare în două moduri:

- a) Bugetarea prioritară, favorizată, a unităților școlare care formează consorții școlare. Baza legală a constituirii consorțiilor școlare se află în Legea 1/2011, art. 62.
- b) Finanțarea unităților de învățământ nu după nevoi, ca până acum, ci pe criterii de performanță.

Primăria, în colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean, va elabora o metodologie de evaluare instituțională a fiecărei unități de învățământ, după două axe majore: performanță și incluziune. Vor fi premiate școlile cu excelență în performanță, precum și cele cu excelență în incluziune, indiferent dacă sunt de stat, private sau confesionale. Școlile care obțin calificativul „Satisfăcător” sau „Nesatisfăcător” vor fi suspendate monitorizării. Cele care nu dovedesc o creștere a calității vor pierde personalitatea juridică, fiind preluate de unități de învățământ mai performante, capabile să asigure o îmbunătățire a calității serviciilor educaționale. Baza legală pentru aceste măsuri se află în art. 109 (1) din Legea 1/2011. Măsura nu presupune un efort bugetar suplimentar, ci o mult mai eficientă gestiune a celui existent.

Organizarea pe bază de consorții școlare va permite o mai bună gestionare a resurselor și în ceea ce privește dezvoltarea infrastructurii școlare. Se vor putea construi noi săli de sport, de pildă, care să deservească un consorțiu, nu o școală anume.

2. Constituirea unui corp profesional de elită

Numeroase studii au demonstrat că principalul factor responsabil de calitatea educației este cadrul didactic. Clujul trebuie să atragă cele mai bune cadre didactice, dacă dorește să aibă cel mai bun sistem de învățământ preuniversitar din țară.

Propunem două măsuri concrete:

- a) Premierea cadrelor didactice cu performanțe de predare deosebite. Inspectoratul Școlar Județean va elabora o metodologie de evaluare a performanțelor didactice. Pentru fiecare disciplină de învățământ predată în învățământul gimnazial sau liceal, cercurile pedagogice, pe baza metodologiei de evaluare, vor stabili câte două cadre didactice care vor primi titlul de *Profesorul anului*. Primăria va conferi acest titlu, în cadrul unei ceremonii, împreună cu premiul aferent, reprezentând 25% din salariul unui profesor gradul 1/ un an. Baza legală a acestei măsuri se află în art. 109 din Legea 1/2011.
- b) Asigurarea de locuințe de serviciu pentru profesorii tineri. Aceste locuințe vor fi închiriate pentru primii 5 ani de activitate didactică, la prețuri modice. Măsura poate fi pusă în practică rapid, prin amenajarea spațiilor deja existente la Liceul Clujana. O astfel de măsură va mări șansele de retenție, în Cluj-Napoca, a cadrelor didactice tinere și de mare valoare.

3. Creșterea performanțelor educaționale ale elevilor

Așa cum arată experiența sistemelor educaționale cele mai performante la nivel mondial, măsurile de creștere a performanțelor educaționale trebuie să vizeze atât elevii cu performanțe

excepționale, cât și întreaga populație școlară. Focalizarea doar pe una dintre componente (elevii excepționali versus populația școlară în ansamblu) s-a dovedit eronată.

Am identificat cel puțin două măsuri prin care Primăria și Consiliul local pot contribui la creșterea performanțelor educaționale ale elevilor.

a) Sprijinirea Programului „After school” (Școala după școală). Buna organizare a activităților *after school* poate ridica performanța educațională în ansamblu, poate reduce rata de delincvență a tinerilor și poate oferi un sprijin substanțial familiilor cu copii de vârstă școlară. Primăria și Consiliul local pot investi în dezvoltarea și modernizarea infrastructurii școlare capabile să susțină activități *after school* (cantine, internate, extinderea unor școli, fie pe amplasamentul existent, fie prin alocarea de spații noi). Din nou, gândirea acestor măsuri în paradigma consorțiilor școlare poate spori eficiența utilizării resurselor. De pildă, organizarea cantinelor se poate face la nivel de consorțiu, după cum anumite internate – subutilizate, se pot reamenaja ca spații pentru activități *after school*, pentru beneficiul tuturor unităților școlare din consorțiu. În optimizarea programului *after school*, autoritățile pot încheia parteneriate cu organizații non-guvernamentale, cu competențe în domeniu. Baza legală a unei astfel de măsuri se află în art. 58 din Legea 1/ 2011.

b) Sprijinirea performanțelor de excelență ale elevilor. Se pot identifica o serie de acțiuni prin care o astfel de măsură poate fi implementată: a) regândirea fondului de burse existent, astfel încât premii mai consistente să fie atribuite elevilor cu performanțe de excepție; b) constituirea, printr-un parteneriat public-privat, a unor premii speciale pentru performanțele excepționale; c) utilizarea unor modalități non-fiscale de stimulare a performanțelor de vârf (de exemplu, accesul gratuit la unele facilități de care dispune Primăria).

Măsurile de sprijinire a performanțelor de excelență trebuie să vizeze toate tipurile de activități: academice, artistice, sportive, antreprenoriale, caritabile, de voluntariat ș.a.

Pentru a atrage cât mai mulți elevi cu potențial în școlile din Cluj-Napoca, se poate institui un tip special de bursă (având un quantum care să acopere toate cheltuielile de școlarizare și de întreținere în Cluj-Napoca), ce va fi acordată tuturor elevilor cu performanțe deosebite din afara municipiului, dar care doresc să urmeze școala în Cluj-Napoca.

4. Constituirea Centrelor de Educație Alternativă

Oferirea unor trasee educaționale alternative la traseul școlar clasic ar putea dinamiza procesul educațional și ar putea acoperi mai eficient necesarul de forță de muncă pentru economia locală.

Un Centru de Educație Alternativă (CEA) este o înțelegere contractuală între agentul economic, universitate și Inspectoratul școlar, în vederea furnizării unor servicii educaționale. De pildă, câteva firme de IT, Universitatea Tehnică și Inspectoratul școlar stabilesc o înțelegere pentru pregătirea accelerată a forței de muncă pentru IT. Un curs de Java sau de QA în IT poate fi oferit, după orele de curs, elevilor de peste 16 ani. Universitatea Tehnică ar putea recunoaște unui absolvent al cursului un număr de credite, dacă el ar urma să devină student la Universitatea

Tehnică. Agenții economici ar putea avea mai rapid forța de muncă necesară, iar Inspectoratul școlar ar putea recunoaște aceste cursuri ca parte a CDL (curriculum la decizia școlii), iar elevii doritori ar beneficia de o învățare accelerată a unor tehnologii informatice, mai rapid decât procesul din cadrul sistemului clasic de învățământ. Toate părțile implicate ar avea de câștigat! CEA ar face educația mai dinamică și mai versatilă în raport cu nevoile pieței, cerință greu de satisfăcut prin sistemul clasic de învățare.

Autoritățile locale ar avea rolul de a mobiliza actorii pentru constituirea CEA și de a asigura infrastructura necesară. Printr-o conlucrăre eficientă cu AJOFM, o serie de fonduri europene pot fi, cu siguranță, atrase pentru constituirea unor astfel de centre. Preocuparea centrală trebuie să fie aceea de a oferi cât mai multe trasee posibile, prin care tinerii să dobândească competențele profesionale de care ei și economia locală au atâta nevoie. Traseul clasic de educare (oferirea educației în același ritm, pentru toți, pe un traseu strict secvențial: liceu de o anumită specializare - universitate) este insuficient. El e tot mai puțin compatibil cu o piață a muncii foarte versatilă și cu mintea „generației digitale”.

5. Organizarea festivalului „Clujul educației”

Tipurile de manifestări organizate de către autorități (locale sau naționale) sunt diagnostice pentru ce anume consideră acestea că e important, ce angajament au ele, ce vor să promoveze în viitor.

Dacă Clujul vrea să devină prima opțiune în mintea copiilor și a părinților din toată țara când se pune problema educației, atunci organizarea unui festival al educației – „Clujul educației” este necesară. Festivalul ar funcționa nu numai ca vector de imagine, ci și ca atractor de talente.

Organizarea festivalului ar presupune sincronizarea unor inițiative deja existente, combinate cu noi acțiuni, toate menite să pună în evidență: a) potențialul educațional al orașului; b) reușitele și proiectele lui educaționale; c) importanța pe care o acordă educației.

Festivalul va fi organizat, în fiecare an, în aceeași săptămână în care se organizează programul „Școala altfel”. În cadrul festivalului se vor organiza acțiuni de genul celor prezentate mai jos, cu titlu de exemplu:

- Premiera *Profesorului anului*;
- Premiera celor mai bune școli;
- Organizarea, de către diverși furnizori de educație, de ateliere de lucru, prin care să se ofere experiențe de învățare celor interesați (de exemplu, atelier de creație plastică, atelier de „*debate*” etc.);
- Organizarea de expoziții cu realizările de vârf din fiecare unitate sau instituție de învățământ;
- Manifestări demonstrative, artistice sau sportive;
- Zilele „porților deschise”, pentru toate instituțiile de învățământ din oraș;
- Mediatizarea unor exemple de bune practici;

- Invitarea unor personalități de renume mondial, care să se întâlnească cu elevii și cu studenții la Cluj-Napoca (de exemplu, laureați Nobel, antreprenori de mare succes, artiști, sportivi).

Organizarea consecventă a unui astfel de festival ar contribui substanțial la prestigiul educațional al Clujului.

6. Înființarea Fundației „Clujul educațional”

Fundația „Clujul educațional” ar urma să fie înființată și susținută de Consiliul local. Funcția ei principală este aceea de a atrage fonduri publice și private pentru a susține inițiativele viabile și inovative de dezvoltare a educației.

Ea poate deveni, în timp, principalul instrument prin care autoritățile locale mobilizează resursele necesare pentru excelența educațională a orașului.

Aceste propuneri trebuie judecate în contextul mai general al priorităților de dezvoltare pe care le va avea orașul nostru. Focalizarea pe câteva măsuri, însoțite de un angajament administrativ ferm, este recomandabilă față de disiparea resurselor pe mai multe dimensiuni.